МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет мистецтв
Регіональний науково-творчий центр мистецької освіти
і художньої майстерності

ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 4-5 травня 2023 року)

Умань
2023

УДК 37.091.12:7.071.2(06)
Е86

Редакційна колегія:

Терешко І. Г. (головний редактор), кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хореографії та художньої культури, в. о. декана факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Побірченко О. М. (відповідальний редактор), кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Бикова О. В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Музика О. Я., кандидат педагогічних наук, доцент, в. о. завідувача кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Заєць С. С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хореографії, директор Регіонального науково-творчого центру художньої освіти і майстерності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Радзівіл Т. А., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри інструментального виконавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Семенчук В. В., заслужений працівник культури України, доцент, завідувач кафедри музикознавства та вокально-хорового мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 11 від 4 квітня 2023 року)

Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів
Е86 мистецьких дисциплін : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 4-5 травн. 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т мистецтв, Регіон. наук.-творч. центр мист. осв. і худож. майстерності ; [редкол.: Терешко І. Г. (голов. ред.), Побірченко О. М. (відп. ред.), Бикова О. В. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2023. – 122 с.

У збірнику опубліковані наукові тези та статті, в яких розкрито актуальні питання мистецької освіти, окреслено вектор європейського та національного розвитку.

Розраховано на спільноту науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, учителів та студентів – усіх хто цікавиться проблемами сучасної мистецької освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

УДК 37.091.12:7.071.2(06)

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2023

УДК 378.017:37.013.7]:[7.01:111.852]:004(06)

Микола Пічкур

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СМАКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Технічний прогрес нині неможливо уявити без комп'ютерів, телефонів, графічних планшетів та інших автоматизованих систем. У таких умовах інформаційного буму нове цифрове покоління здобуває освіту і розвивається. Саме тому сучасний розвиток педагогічної науки в Україні передбачає обґрунтування методологічних засад естетичного виховання здобувачів вищої мистецької освіти. «Ця методологія охоплює інформаційний, особистісно зорієнтований, аксіологічний і креативний підходи, відповідні психодидактичні принципи та технологічну етапність щодо нагромадження візуальних електронно-інформаційних артефактів, використання технічних ресурсів цифрового образотворчого мистецтва і застосування його художньо-інструментальних засобів, що містяться в наявних комп'ютерних арт-програмах» [5, с. 304]. Реалізація положень окреслених підходів потребує цілеспрямованої і належно педагогічно забезпеченої діяльності з ефективного формування художнього смаку майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

За визначенням Ю. Мережко та С. Румянцевої, «художній смак є центральною категорією естетичної свідомості особистості, що виражає її здатність до адекватної раціонально-емоційної оцінки творів мистецтва у відповідності з ідеальними уявленнями про прекрасне і спонукає до активно-творчої діяльності [4, с. 263].

Із позиції розуміння художнього смаку як естетичної категорії О. Комаровська наголошує, що він є однією з найважливіших характеристик становлення людини та відбиває рівень її самовизначення в мистецтві. Дослідниця переконана, що художній смак віддзеркалює присвоєння людиною певної мистецької цінності як стійкого вибору, постає як здатність особистості до індивідуального відбору мистецьких цінностей, а тим самим – до саморозвитку і самовиховання [1, с. 300].

Отже, наявність розвиненого художнього смаку залежить від сприймання й оцінювання творів образотворчого мистецтва відповідно до ідеальних уявлень про прекрасне, що спонукає до

активно-творчої діяльності. Художній смак – це складна інтегративна якість особистості, здатність до сприймання, аналізу й естетичного оцінювання творів мистецтва відповідно до сформованих ідеальних уявлень про прекрасне, що спонукає до розвитку духовності та активно-творчої її діяльності. Він виявляється у процесі естетичного оцінювання, висловлювання власних суджень і оцінювання творів мистецтва керуючись естетичними почуттями, потребами, інтересами, світоглядом та знаннями.

Художній смак характеризується тим, що проявляється у формі безпосередніх оцінок особистості, в її здатності отримувати насолоду від справді прекрасного й задовольняти потребу сприймати і створювати його засобами мистецтва. Однак в інформаційну епоху різні види мистецтва, у тому числі й образотворчого, набули еволюційних рис, що пов’язані з факторами розширення почуттєвості й інтерактивності особистості, її залученості до колективної участі в процесі демократизованої творчості. При цьому провідним носієм мистецтва є програмне забезпечення, що проєктується на естетичну площину величезної спадщини художньої культури, змушуючи людство ставитися до неї як до бази цифрових даних та використовувати її як засіб формування художнього смаку. У цьому контексті величезне значення має цифрове образотворче мистецтво.

У реаліях розвитку інформаційного соціуму, коли стало можливим нагромадження й одержання необхідної інформації в режимі швидкого доступу в будь-якій формі в різних місцях, коло нерозв’язаних важливих проблем, що надзвичайно стрімко постають перед вітчизняною педагогічною спільнотою, постійно збільшуються. Як наголошує Л. Тимчук, «особливої значущості набули проблеми швидкої розробки й інтегрованого використання мистецьких і цифрових технологій, які поєднують мистецтво, програмне, технологічне і технічне забезпечення в освітньому процесі, що повинен ґрунтуватися на гуманістичній парадигмі, сприяти розвитку духовно-творчого начала людини» [6, с. 141-142].

В умовах інформаційного суспільства, стрімкого розвитку різноманітних форм і засобів комунікації у системах «людина – людина», «людина – ЗМІ», «людина-віртуальна/реальна спільнота», «людина-суспільство» вплив масової культури на індивідуалізацію естетичних смаків є надзвичайно великим, а часто навіть вирішальним [3, с. 107]. Тому актуалізація нинішньої антропологічної освітньої парадигми обумовлена потужним впливом цифрових та інформаційно-

комунікаційних технологій на культуру й людину. За таких умов пріоритетності набувають такі принципи виховання студентської молоді в умовах цифрового простору, як конфіденційність і безпека, індивідуалізація, доступність, доцільність, розвивальність, гнучкість, інноваційність та інтегрованість [2].

Дотримання окреслених принципів у процесі формування художніх смаків здобувачів вищої мистецької освіти зумовлює виконання нагальних завдань щодо виокремлення типових вимог, які логічно висуває нова віртуальна реальність до технологій навчання мистецтва та естетичного виховання його засобами в умовах обмеженої міжособистісної комунікації. При цьому істотним ризиком мистецької освіти у віртуальному просторі є слабкі можливості педагогічного і суспільного керування й контролю за якістю інформації, яка може і негативно впливати на ціннісну сферу її споживачів. Відтак, віртуалізація мистецько-освітнього процесу потребує:

– визначення сутності поняття «віртуальний простір» щодо художньої комунікації та добір методик такого спілкування;

– цілеспрямованої підготовки педагогів і діячів мистецтва до науково обґрунтованого спілкування;

– розроблення програм підвищення кваліфікації викладачів мистецтва;

– розроблення навчально-методичного забезпечення;

– введення до програм підготовки фахівців різноманітних курсів, пов’язаних із цифровізацією художнього простору і змісту освіти, методики художньої комунікації у віртуальному просторі;

– вирішення проблем захисту авторського права для розробників змістового освітнього контенту, митців, чия творчість може бути використана в навчальних цілях [2].

Безумовно, що нині вже створено певним чином віртуалізоване мистецько-освітнє середовище, у якому студіювання діджітал-арту дає змогу комплексно впливати на естетичну свідомість здобувачів вищої мистецької освіти. Адже, будучи абсолютно доступним для сприйняття, відтворення і продукування, широкий жанровий і технологічний спектр цифрового образотворчого мистецтва має неабияку педагогічну цінність у контексті формування художнього смаку особистості, що екстраполюється на його функціональний потенціал, зокрема:

– комунікативний – розширює соціальний досвід студентів, сприяє взаємодії з іншими людьми долучаючись до історичного досвіду, суспільної практики через сприйняття творів цифрового образотворчого мистецтва;

– пізнавальний – відкриває перед студентами художню картину світу, розширює їхній світогляд, надає сенс життю;

– культуротворчий – формує свідомість майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей, їхні почуття, уяву, фантазію і знання, завдяки чому виникають сприятливі умови для розвитку художньо-творчої діяльності;

– аксіологічний – у процесі спілкування з творами цифрового образотворчого мистецтва у студентів формується вміння оцінювати красу речей, людей, художніх творів, і здатність давати адекватну оцінку різним явищам життя суспільства;

– арт-терапевтичний – процес сприйняття і продукування творів цифрового образотворчого мистецтва сприяє нормалізації психічного стану здобувачів вищої мистецької освіти, особливо в критичних художньо-педагогічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Комаровська О. А. Мистецькі уподобання школярів у контексті діалогу суб'єктів виховного процесу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2017. Вип. 21(1). С. 299-309.

2. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. URL : https://ipv.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/Kontseptsiia-vykhovannia-ditey-ta-molodi-v-tsyfrovomu-prostori.pdf

3. Лі Сіньцзе, Цзи Фейлай. Формування естетичного смаку як складова підготовки майбутніх вчителів : контекст інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2020. *Вип. 7 (163)*. С. 105-109.

4. Мережко Ю., Румянцева С. Художній смак як наукова дефініція : філософсько-історичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2. С. 255-266.

5. Пічкур М. О., Сотська Г. І., Демченко І. І., Король А. М., Гордаш А. М. Митець інформаційного покоління : академічна і цифрова парадигма образотворчої підготовки у вищій школі.

Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. Т. 79. № 5. С. 296-312.

6. Тимчук Л. Навчання створення цифрових наративів майбутніх учителів мистецтва. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2015. Вип. 11. С. 141-153.

УДК 37.017:17.023.36-057.874]:74(06)

Олена Побірченко

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Зміни в Україні викликані повномасштабною агресією московії, кардинальним чином вплинули на світогляд української нації, активізували проблему самоідентифікації, відродження національної культури, формування національної свідомості, національної духовності, виховання інтелектуальної молоді тощо. До того ж, складні умови соціального життя, зміна ціннісних орієнтацій, необхідність пошуку швидких рішень, «стресові ситуації – все це проблеми людського буття, збереження і розвитку особистості, її внутрішнього світу, світоглядної культури» [5, с. 4].

У процесі освоєння та перетворення світу розкривається духовна культура людини. А світогляд керує її діяльністю, вчинками, поведінкою. В нинішніх умовах переосмислення історичного минулого України, утвердження розмаїтості думок, існування безлічі різних поглядів, позицій, ідей на різні аспекти суспільного життя,

людині, особливо молодій, потрібен духовний центр – світоглядна культура. А відтак, саме вона має сприяти розвитку цілісної особистості яка свідомо ставиться до оточуючого світу та самої себе і її світоглядний вибір має бути орієнтований на загальнолюдські й національні цінності.

У філософському розумінні світогляд – це «самовизначення людини щодо її місця у *світі* та взаємовідносин з ним» [4, с. 569]. Вважається, що світогляд – це духовно-практичне утворення; форма самосвідомості людини і суспільства; національний космопсихологос; форма і спосіб сприйняття суб’єктом світу через потреби розвитку особистості; система принципів, знань, ідеалів, цінностей, надій,